

Корчака М.В.*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ІСПАНІЇ ПІСЛЯ ВИБОРІВ ДО ЄВРОПАРЛАМЕНТУ 2009 РОКУ

Europe witnessed the greatest all-european elections to the Europarliament in its history in the beginning of June of 2009. The results of the elections must be taken into consideration and analyzed in Europe and Spain. The lowest turn-out means that Europe has to pay more attention to the immediate concerns of the Europeans.

З 4 по 7 червня 2009 року в 27 країнах Євросоюзу відбулися вибори до Європарламенту – європейського законодавчого органу. Громадяни ЄС мали визначитись, представники яких партій займуть 736 місць цього органу, який репрезентує інтереси 497 мільйонів громадян. Найбільші міжнаціональні вибори в історії у більшості європейських країн стали референдумом про довіру правлячим партіям, які намагаються подолати наслідки економічної кризи, яка сформувала передвиборчий порядок денний в більшості країн. В квітні 2009 року у 16 країнах євросони рівень безробіття сягнув 9,2 %, це найвищий показник за останні десять років. Заходи, спрямовані на подолання безробіття, які вживались в рамках ЄС не дали помітних результатів і це поповнило ряди євроскептиків [1].

Спостерігачі також відзначають, що Євросоюз залишається дуже далеким від своїх громадян, які не розуміють брюсельську бюрократію, і не відчують себе спроможними вплинути на рішення, які приймаються на європейському рівні.

Але обраний європейцями орган, який до сьогодні був консультативною радою, невдовзі перетвориться на більш вагомий інституцію. Так звана Лісабонська угода, яка нещодавно була остаточно ратифікована усіма країнами-членами ЄС та стала альтернативною євроконституції і завданням якої є значна централізація влади в Брюсселі, надає Європарламенту додаткові владні повноваження, які дозволяють йому вирішувати долю тієї чи іншої законодавчої ініціативи. Якщо досі євродепутати могли лише блокувати рішення Єврокомісії та затверджувати її склад, то зараз згідно Лісабонської угоди, вони отримали право ініціювати обов'язкові до виконання в усіх країнах-членах євродирективи (досі це було виключною прерогативою Єврокомісії) та додаткові можливості впливу на розподіл бюджету ЄС. Це робить Європарламент більш впливовим, ніж національні парламенти.

Для досягнення максимальної активності виборців, керівництво Євросоюзу перед виборами розгорнуло масовану кампанію під лозунгом «Це твій вибір». Занепокоєння євровичинників стосовно низької активності виборців були небезпідставними. Однією з головних проблем виборів обіцяла бути низька явка. Ще в квітні за даними головної європейської соціологічної служби Eurobarometer брати участь у голосуванні збиралися лише приблизно 34 % виборців [2]. Песимістичні прогнози справдилися, явка за підсумками виборів складала 43 відсотки. Це найнижчий показник за всю історію проведення європейських виборів. Найвища активність виборців традиційно була зареєстрована у Люксембурзі та Бельгії, де участь у виборах є обов'язковою.

* здобувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: проф. Крушинський В.Ю.

Голосування по країнах ЄС відрізнялось помітним відхилом вправо. Майже скрізь можна було спостерігати розгром соціалістів. Особливо несподіваним він виявився в Іспанії, де соціалісти знаходяться при владі.

Напередодні виборів до Європарламенту, Іспанія більше ніж всі інші європейські країни відчуває наслідки глобальної економічної кризи: падіння загального добробуту, призупинення виробництва у сферах промисловості, скорочення кількості робочих місць, банкрутство підприємств. Житлове будівництво, яке за 10 років забезпечило робочими місцями більше ніж мільйон іспанців, знаходиться в кризовому стані, це стало однією з основних причин стрімкого падіння темпів економічного розвитку. Не менш важливий «внесок» до стагнації зробили високі ціни на паливо та подорожчання продуктів харчування. Це призвело до зростання інфляції, а споживчі витрати, суттєва частина економіки, почали скорочуватися. (Криза в сфері нерухомості найбільше вдарила по іммігрантах та призвела до зростання безробіття в Іспанії. Продажі автомобілів в Іспанії впали на 31 % в травні. В тому ж місяці спад виробництва становив 5,5 %. Зниження роздрібних продажів в Іспанії сягнуло 7,9 % в червні у порівнянні з минулим роком. Продаж продуктів харчування знизилась на 6,8 %. У другому кварталі 2009 року економіка Іспанії зросла на 0,1 %, що є найнижчим показником за 15 років.) Все це, безумовно, призвело до того, що громадяни виявили дуже низьку зацікавленість у темах європейського масштабу. Питання спільноти не здаються нагальними, враховуючи незвичну для європейців загалом, для іспанців зокрема, ситуацію економічної нестабільності. Можливо, це стало однією з причин чому більше половини іспанських виборців проігнорували вибори до Європарламенту. Явка складала 45,99 % [3].

В Іспанії соціалісти, які знаходяться при владі, розтратили кредит довіри через зростання безробіття. І це певним чином може пояснити результати виборів. Основною причиною поразки соціалістів є нездатність ефективно боротися зі зростаючим безробіттям. На думку представника іспанської опозиційної Народної партії Хайме Майор Ореха Іспанія послабила свої позиції в ЄС, «країна, де рівень безробіття становить 18 %, що вдвічі перевищує середній показник по ЄС не може мати політичного голосу» [4]. Консервативна Народна партія переконливо перемогла в Іспанії на виборах до Європарламенту. Вона набрала 42,24 % голосів і отримала 23 з 50 іспанських депутатських місць, випередивши таким чином правлячу Іспанську соціалістичну робочу партію, яка з 38,51 % голосів виборців отримала 21 депутатське місце.

Вибори до Європарламенту 2009 ще раз підтвердили, що в Іспанії практично склалася двопартійна система. Незважаючи на те, що інші політичні сили з метою посилення своїх позицій пішли на утворення дуже різних передвиборчих коаліцій, всі вони за кількістю отриманих голосів опинилися занадто далеко від ІСРП та НП. Тим не менш, в них також склалася вельми цікава ситуація. Коаліція за Європу у складі націоналістичних партій кількох автономних областей Іспанії отримала на виборах 5,1 відсотки голосів. Це дало коаліції, як і після попередніх виборів, 2 депутатських місця, які дістануться представникам лідируючого націоналістичного блоку Каталонії «Конвергенція та Союз» та Баскської націоналістичної партії. До речі, коаліція виявилась єдиною, якій вдалося досягти помітного зростання голосів виборців – за неї проголосувало 801 тис. громадян.

За нею іде інша коаліція «Об'єднана ліва», основою якої є компартія Іспанії. Ця коаліція, яка виступала разом зі своїми союзниками з Каталонії, отримала на виборах 3,73 % голосів виборців, 2 депутатських місця і довела, що залишається третьою політичною силою в країні на національному рівні. Але для лівих це слабкий привід для втіхи. По перше в цей раз за них проголосувало менше виборців, ніж на попередніх виборах до Європарламенту, по друге їх наздоганяє нещодавно утворена партія Союз за прогрес та демократію, лідер якої, колишня соціалістка Роза Діас, поступово, але впевнено поширює

свій вплив серед іспанського електорату. На цих виборах ця партія отримала 2,87 % голосів та одне місце в парламенті.

І остання коаліція «Європа народів – зелені», за яку проголосувало 2,5 % виборців, отримала одне із закріплених за Іспанією депутатських місць. Представником коаліції в Європарламенті буде один з керівників націоналістично налаштованих Лівих республіканців Каталонії.

Радикальне баскське передвиборче об'єднання Інтернаціоналістична ініціатива – Солідарність між народами, яке набрало 1,13 % голосів, в Європарламент не пройшло.

Також не опинилися в ньому від Іспанії, на відміну від інших європейських країн, представники ультраправих сил [5].

Результати виборів стали скоріш поразкою соціалістів, ніж перемогою Народної партії – у порівнянні з виборами до Європарламенту 2004 року ця партія збільшила свою популярність серед виборців лише на 1 %, що знайшло відображення у зростанні кількості іспанців, що за неї проголосували, лише на 220 тис. громадян. Соціалісти, натомість, втратили майже 5 % своїх виборців. Відповідь на питання чому виборці відмовили у довірі соціалістам, за яких вони голосували майже рік тому на загальних виборах, лежить на поверхні. В умовах глибокої економічної кризи, яка відбувається в Іспанії, уряд соціалістів, якій очолює Хосе Луїс Родрігес Сапатеро, поки що не зміг знайти дієвих важелів в боротьбі проти спаду виробництва та зростання безробіття. Тому втрата соціалістами значної кількості голосів виборців стала наслідком не стільки сподівань іспанців на те, що Народна партія зможе більш дієво боротися з кризою, скільки серйозним попередженням Сапатеро та його уряду про те, що люди втрачають терпіння.

Народна партія з розмахом відзначала свою перемогу, лідери закликали бути впевненими в тому, що партія вже не упустиє ініціативи та знов стане провідною політичною силою країни. Насправді, у них дійсно є привід для оптимізму. Вони переконливо перемогли вперше з 2000 року і це дозволило лідеру Мар'яно Рахою заявити про те, що уряду соціалістів доведеться змінити свою політику та погодитися з рекомендаціями щодо оздоровлення економіки, які пропонує Народна партія.

Таким чином, перемога на виборах до Європарламенту є подвійною перемогою самого Рахою: в його боротьбі проти уряду Сапатеро та проти внутрішньої опозиції в партії. Лідерство Рахою в партії після двох поразок на загальних виборах викликало великі сумніви у значній частині партійної верхівки, особливо у тієї частини, яка була зрощена попереднім лідером партії та прем'єром Іспанії Хосе Марією Аснаром. У будь-якому випадку, вотум довіри іспанців дає Рахою можливість зміцнити свої позиції у партії і він безумовно спробує цим скористатися. Про це свідчить заява самого Рахою одразу ж після виборів, коли він сказав про те, що голоси виборців «підтвердили вірність курсу Народної партії та її керівництва» [6].

Соціалісти сприйняли негативні для них результати досить спокійно, наче очікували навіть гірших результатів. Саме тому лідери соціалістів, коментуючи результати виборів, назвали їх «в цілому задовільними» і «гідними», враховуючи те, що іспанські соціалісти в результаті продемонстрували на цих виборах найкращий результат серед усіх європейських партій соціал-демократичної орієнтації [7]. І це незважаючи на те, що рівень безробіття в Іспанії досяг 17 % дієздатного населення і цілі галузі промисловості практично зупинилися. На даний момент Сапатеро, який вперше за час свого лідерства у соціалістичній партії зазнав поразки на виборах, має 2 роки в запасі до наступних виборів, за цей час економічна ситуація країни може змінитися на краще, а отже у соціалістів знов може з'явитися шанс на перемогу.

Перемогу правих можна розцінювати як знакову подію. Аналіз програмних документів НП свідчить про наявний «європесимізм», лозунгом перевиборчої програми був за-

клик «Спочатку Іспанія, а потім Європа». Таким чином можна констатувати посилення тенденції «евроскептицизму» в європейській політиці Іспанії, це, за певних умов, може призвести до перетворення Іспанії на країну, яка буде чинити опір подальшому розвитку інтеграції.

Консерватори перемогли в умовах, коли соціально-демократичні рухи, які являють собою реакцію протесту на видатки капіталістичного суспільства в умовах економічної кризи, мали б привернути на свій бік широкі верства виборців. Але цього не відбулося. Соціалісти не змогли запропонувати переконливу альтернативу ринковій економіці. Виборці інстинктивно підтримали ту політичну силу, яка виступала за низькі податки та скорочення державних витрат. За підсумками виборів майже всюди соціалістичні або ліво-центристські партії або зазнали нищівної поразки, або втратили значну кількість голосів, консерватори, натомість, набрали мандатів, але більш за все нову підтримку отримали «зелені» а також відзначилися ультраправі та націоналістичні об'єднання. Окрім того, в Іспанії та в Європі в цілому спостерігається криза парламентської системи. Протягом останніх років це проявляється в різних формах. Політичний клас в цілому втрачає довіру суспільства. Це особливо помітно в такому ключовому факторі як низька явка на вибори. Цей феномен повільно але невпинно поширюється по всій Європі. Виявляється, що загальні питання турбують людей менше ніж локальні, загальноєвропейські закони для них не настільки важливі, як національні. Неявка на європейські вибори зростає до вражаючих та небезпечних масштабів. Найбільшу небезпеку для європейського майбутнього становить індиферентність самих європейців.

Численні коментатори, політологи та журналісти погоджуються, що провести дійсно європейські вибори не вдалося. Натомість з 4 по 7 червня 2009 року в країнах співтовариства відбулися 27 ізольованих виборчих кампаній, при цьому обговорення майбутнього Європи не відбулося, воно було підмінене боротьбою між правлячими та опозиційними партіями.

Іншою серйозною проблемою було небажання виборців сприймати Європарламент як важливу та впливову загальноєвропейську інституцію. Проте роль Європарламенту після схвалення усіма країнами спільноти нової базової угоди зростає, і наразі ЄП ще більше наблизився до статусу повноправного представницького органу в системі інститутів ЄС.

Список використаних джерел

1. <http://ru.euronews.net/2009/06/08/far-right-makes-hay-with-fear-factor/>
2. Н.Руткевич. Неожиданные победы и сокрушительные поражения. - http://www.rfi.fr/acturu/articles/114/article_3419.asp
3. Nuevo Parlamento europeo empieza su andadura// Miradas al Exterior. – Madrid, 2009. - # 10. – p.22-25.
4. Б.Ригерт, обозреватель Deutsche Welle - <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4311597,00.html>
5. <http://elecciones-europeas.abc.es/noticias/2009-06-03/abstenerse-estas-elecciones-suicidio-para-1842.html>
6. http://dialogs.org.ua/issue_full.php?m_id=15825
7. http://dialogs.org.ua/issue_full.php?m_id=15825